

Kapittel 13: Andre emner: Effektivitet, velferd og markedssvikt

Oppdatert: 2023-04-14

Effektivitet og velferdsøkonomi

- **Allokering:**
 - Forteller oss hvordan ressursene blir fordelt
- **Paretoeffektivitet:**
 - Kriterium for samfunnsøkonomisk effektivitet

- Definisjon av *paretoforbedring*:

En endring i allokering av gode som fører til at noen får det bedre (økt nytte) uten at andre får det værre (reduisert nytte) .

- Definisjon av *paretoeffektivitet*

En allokering er *paretoeffektiv* dersom det for a) gitt ressurser, b) teknologi og c) organisatorisk kunnskapsnivå ikke er mulig å frembringe en annen måte å allokere ressursene på som gjør at noen konsumenter får det bedre (økt nytte) uten at andre konsumenter får det værre (reduisert nytte).

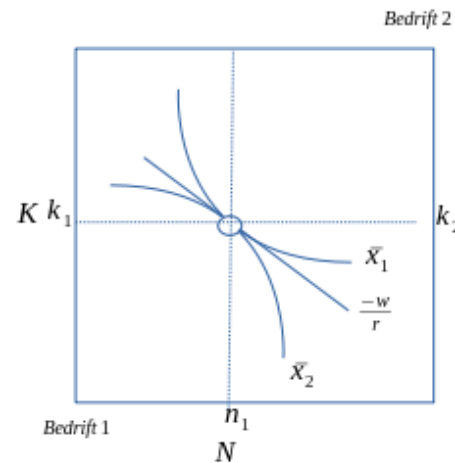
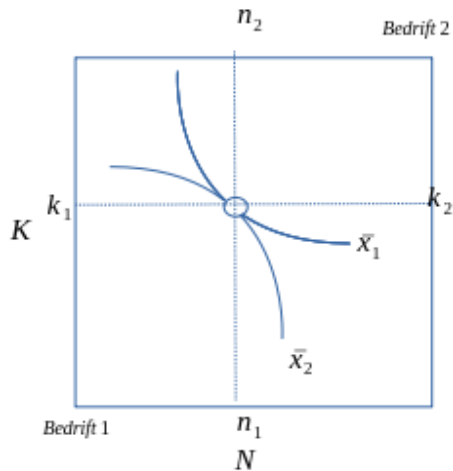
- For å få dette til må tre hovedkategorier være oppfylt:
 1. *Produksjonseffektivitet*: $MTSB$ være like for alle produsenter
 2. *Bytteeffektivitet*: MSB skal være lik for alle konsumenter
 3. *Sammensetningseffektivitet*: $MTSB = MSB$

Produksjonseffektivitet for bedrift 1 og 2 med bruk av arbeidskraft (N) og kapital (K)

Produksjonseffektivitet:

Markedsøkonomi:

$$MTSB_{1,N,K} = MTSB_{2,N,K} = \frac{MTSB}{MTSB} = \frac{w}{r}$$

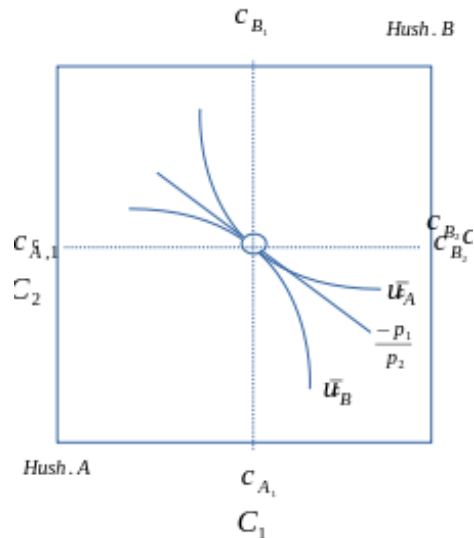
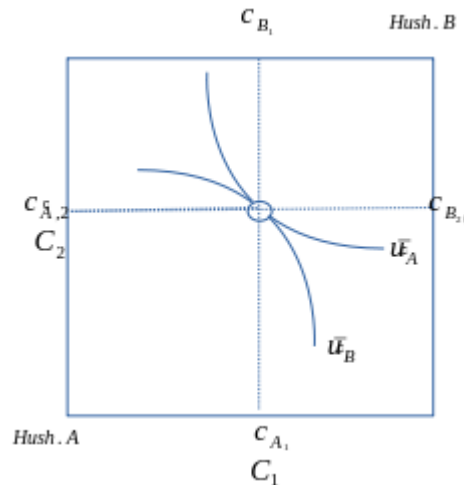
Bytteeffektivitet for husholning A og B med bruk av konsumgode 1 (C_A) og konsumgode 2 (C_B)

Bytteeffektivitet:

$$MSB_{A,1,2} = MSB_{B,1,2} = \overline{MSB}$$

Markedsøkonomi:

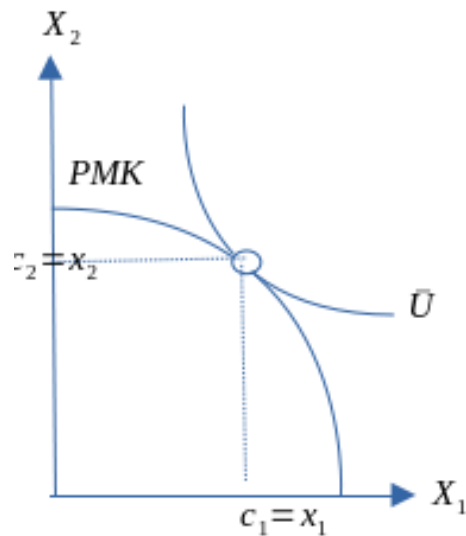
$$\overline{MSB} = \frac{P_1}{P_2}$$

Sammensetningseffektivitet (av produksjon og konsumgode)

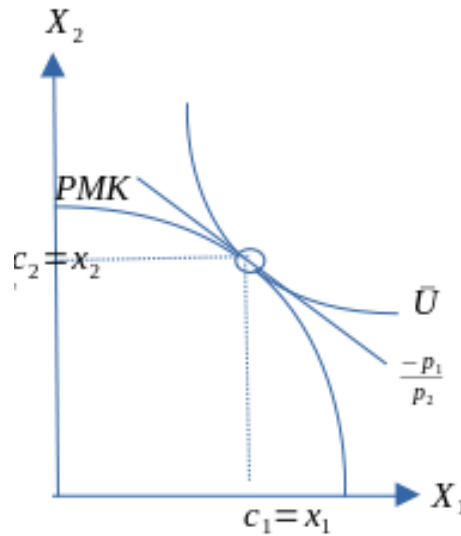
Sammensetningseffektivitet:

$$\overline{MSB} = \overline{MTB} = \frac{C'_1}{C'_2}$$

Markedsøkonomi:

$$\overline{MSB} = \overline{MTB} = \frac{C'_1}{C'_2} = \frac{P_1}{P_2}$$

Velferdsøkonomiens første hovedteorem:

- Frikonkurranselikevekten er paretooptimal/paretoeffektiv.

Israeli company converts passenger planes to cargo

Velferdsøkonomiens andre hovedteorem:

- Ved å foreta passende endringer av initialbeholdningene, kan enhver paretfordeling av ressursene kan realiseres som en likevekt under fullkommen konkurranse.

Markedssvikt

Avvik fra forutsetningene om fullkommen konkurranse

Vi skal se nærmere på fem årsaker:

1. Ufullkommen konkurranse og anvendelse av markedsrett (10-12)
2. Eksterne virkninger
3. Kollektive goder
4. Formyndergoder
5. Ufullstendig informasjon

Markedssvikt #1: Ufullkommen konkurranse og anvendelse av markedsmakt

- Se forelesning #8-#10 (kapittel 10-12)

Mulige løsninger

- Lover og regler
- Institusjoner og tilsyn
- Andre tiltak som sikrer konkurranse

Markedssvikt #2: Eksterne virkninger

Er *bivirkninger* av andres konsum eller produksjon som den som forårsaker bivirkninger ikke tar hensyn til når man skal fatte beslutningen om hvor mye man skal produsere eller konsumere.

Negative eksternaliteter

Tabell 13.1 Eksempler på negative eksternaliteter

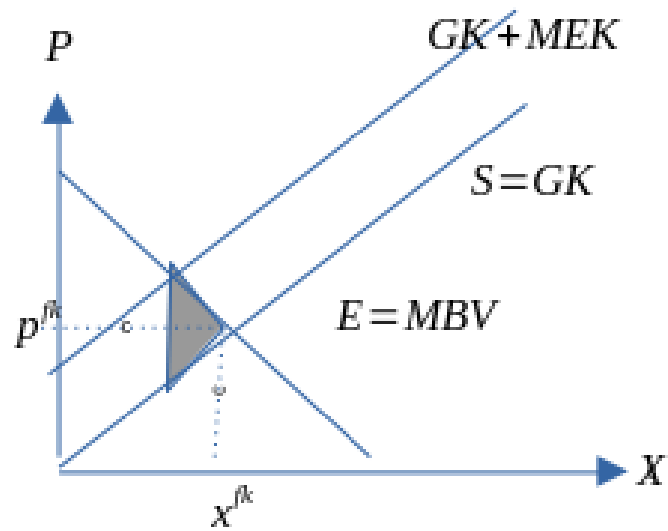
Fra \ Til	Konsument	Produsent
Konsument	Passiv røyking som skader andre	Privat bilkjøring som hindrer næringstransport
Produsent	Fabrikkutslipp som forurensrer drikkevann	Seismisk skyting på fiskefelt under gyting

Positive eksternaliteter

Tabell 13.2 Eksempler på positive eksternaliteter

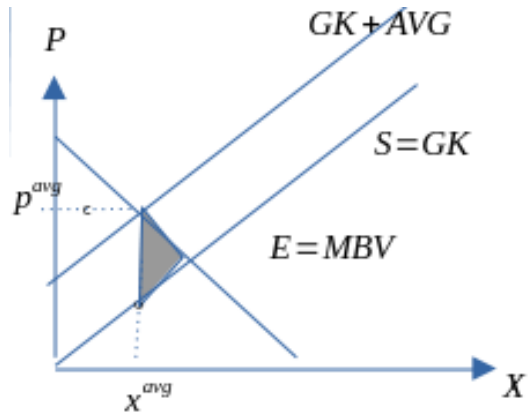
Fra \ Til	Konsument	Produsent
Konsument	Fin hage til glede for andre, vaksine som også beskytter andre	Fysisk trening som fører til redusert sykefravær
Produsent	Vei som også kan brukes som natursti	Biholdet til en honningprodusent, som er gunstig for fruktdyrkere i nærheten

Eksternaliteter under fullkommen konkurranse

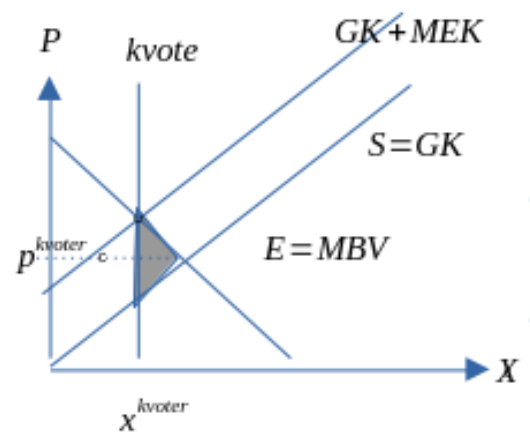

Mulige løsninger ved bruk av offentlige virkemidler

Avgifter og subsidier

Direkte reguleringer

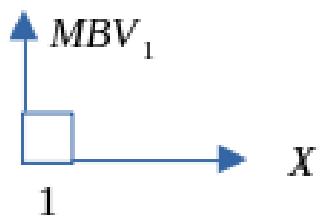
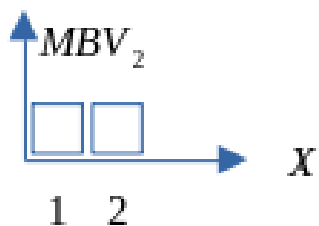
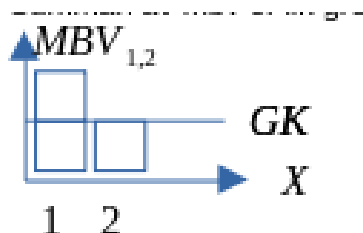
Mulige løsninger

- Private aktører
 - **Internalisering av eksternaliteten**
En av aktørene vokser seg så stor at den eksterne virkningene skjer innenfor den samme enheten.
 - **Etablere eiendomsrettigheter (Coase teorem)**
Forutsetter:
 - Aktørene kan gjennomføre forhandlinger/møter med lave transaksjonskostnader
 - Det må kunne tildeles klare definerte eiendomsrettigheter

Markedssvikt #3: Kollektive goder

- Kollektive goder er innen samfunnsøkonomi en betegnelse på goder som kjennetegnes ved at de er *ikke-rivaliserende* og *ikke-ekskluderende*
 - *Ikke-rivaliserende*: Godet blir ikke brukt opp
 - *Ikke-ekskluderende*: Man kan ikke stenge noen ute fra å benytte godet
 - Eks. Fyrtårn

- Matematisk finner man etterspørselen ved vertikal summering av den enkelte konsuments etterspørselsfunksjon.
- Siden man ikke kan stenge noen fra å benytte godet, er det vanskelig å ta betalt for bruken, noe som gjør at det blir produsert for lite i privat regi.
- Det offentlige blir produsere helt opp til der hvor *summen* av den marginale betalingsvilligheten er lik grensekostnaden.

Markedssvikt #4: Formyndergoder

Forutsetning om konsumentsovereneritet gjelder ikke lenger.

- *Merit goods*
 - Folk innser ikke den sanne nytten av godet
 - Disse godene har vanligvis positive eksternaliteter
- *Merit bads*
 - Godene skader forbrukeren
 - Disse godene har vanligvis negative eksternaliteter

Mulige løsninger

- Økt skatt \Rightarrow *reduserer* produksjonen
- Redusert skatt \Rightarrow *øker* produksjonen

Markedssvikt #5: Ufullstendig informasjon

To typer ufullstendig informasjon

1. Assymetrisk informasjon:

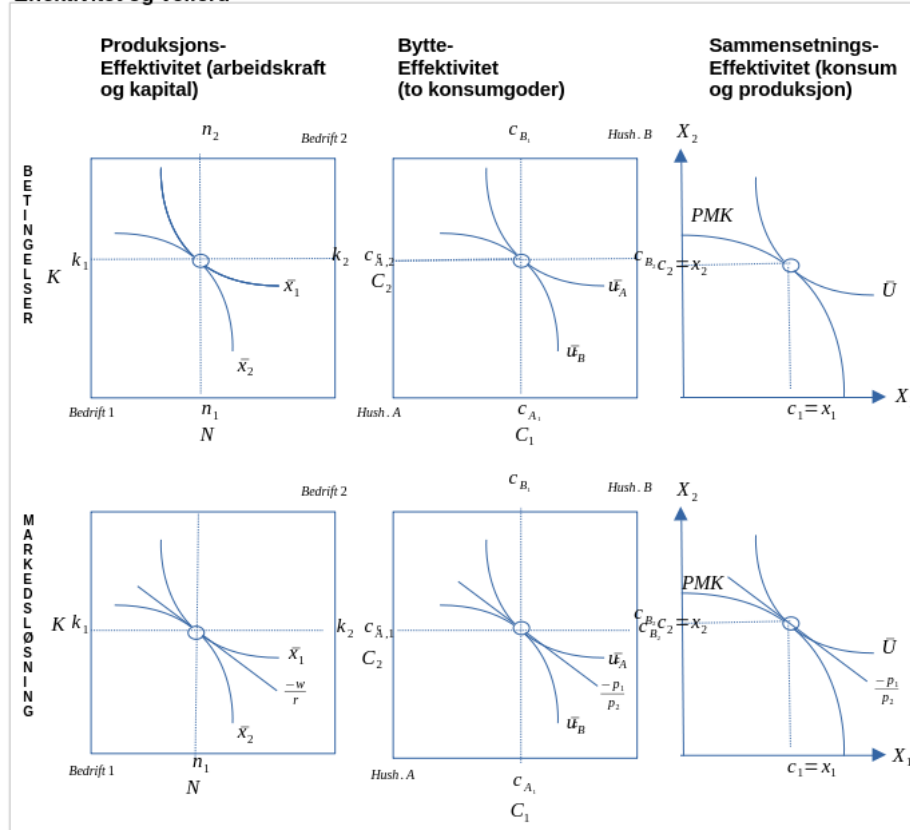
Informasjonsfordelingen mellom aktøren er skjev.

2. Ufullstendig informasjon som påvirker konsumentens beslutningsgrunnlag

- Mangelfull informasjon om goders eksistens
- Ufullstendig informasjon om egenskapene til gode
- Mangelfull prisinformasjon

Appendiks (diagrammark fra forelesningen)

Effektivitet og velferd

$$VK = C_v(X)$$

$$X) = PX - C_v(X)$$

$$B = B(X)$$

$$X) = B(X) - PX$$

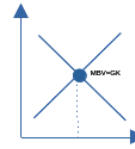
$$(PX - C_v(X)) + (B(X) - PX) - E(X)$$

Maks SO mhp. X

$$-C_v'(X) + B'(X) - P - E'(X) = 0$$

$$C_v'(X) + E'(X) = B'(X)$$

$$MBV = GK + MEK$$

	Markedsmakt	Eksterne virkninger	Andre tilfeller
Markedssvikt		<p>Eksternaliteter: Er bivirkninger av andres konsum eller produksjon som den som forårsaker bivirkninger ikke tar hensyn til når man skal fatte beslutningen om hvor mye man skal produsere eller konsumere.</p>	<p>Kollektive goder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ikke rivaliserende - Ikke ekskluderende <p>Formyndergoder:</p> <ul style="list-style-type: none"> Merit goods Merit bads <p>Ufullstendig informasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Assymterisk informasjon - Ufullstendig informasjon tilknyttet Godens beslutningsgrunnlag
Løsninger	<ul style="list-style-type: none"> • Lover og regler • Institusjoner og tilsyn • Andre tiltak som sikrer konkurranse 	<p>Avgifter og subsidier</p> <p>Kvoter</p>	<p>Kollektive goder</p> <ul style="list-style-type: none"> - Offentlige bør produsere inntil Summan av mbv er lik grensekostnad <p>Formyndergoder</p> <ul style="list-style-type: none"> Økt skatt eller redusert skatt <p>Ufullstendig informasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> Offentlige kan forbedre informasjonsgrunnlaget

Appendiks (Pandemihåndteringen under Covid-19)

Evidence needed to support COVID-19 lockdowns: do 'benefits' exceed 'costs'?

